

manu dextra, dispensans verba in qualibet incensatione, hoc modo. In prima, incensatione, Incensum istud in secunda, a te benedictum, in tertia, ascendet ad te, Domine, in quarta, et descendat supernos, in quinta et sexta, misericordia tua. Deinde facta reverentia, incensat Crucem et Altare, ut dictum est supra, assistente eodem Diacono, interim dicens, Dirigatur, Domine, oratio mea, etc., et cum incensatur Crux, Diaconus amovet Calicem ad partem Epistolæ, et incensata Cruce reponit in loco suo. Cum reddit Thuribulum Diacono, dicit: Accendat in nobis, etc., et incensatur ab eo: deinde Diaconus incensat Chorum, et postremo Subdiaconum tenentem a Patenam: et ipse Diaconus incensatur a Thuriferario, et Thuriferarius postea incensat Acolytos et populum. Celebrans, postquam incensatus fuerit, lavat manus, ministrantibus Acolytis ampullam aquæ cum pelvicula et manutergio.

11. *Cum dicitur Praefatio Diaconus et Subdiaconus stant retro post Celebrantem: et paulo antequam dicatur Sanctus, ascendunt ad Altare: ubi cum Celebrante hinc inde dicunt, Sanctus, et quæ sequuntur usque ad Canonem. Deinde Dianonus accedit ad sinistram Celebrantis, ei assistens dum dicitur Canon, nisi alius Sacerdos assistat; quia tunc ipse statet ad dextram aliquantulum post Celebrantem. Subdiaconus vero tunc stat post Celebrantem.*

VIII

DE CANONE MISSÆ USQUE AD CONSECRATIONEM

1. Finita Praefatione, ut supra, Sacerdos stans ante medium Altaris, versus ad illud, aliquantulum elevant manus, oculisque elevatis ad Deum, et sine mora devote demissis, ac manibus junctis, et super Altare positis, profunde inclinatus incipit Canonem, secreto dicens, *Te igitur, etc.* ut in Ordine Missæ. Cum dicit, *uti accepta habeas et benedicas, etc.*, prius osculatur Altare in medio, deinde erigit se et stat junctis manibus ante pectus. Cum

dicit, *Hæc ✕ dona, hæc ✕ munera, hæc sancta ✕ sacrificia*, dextera manu signat ter communiter super Hostiam et Calicem. Deinde extensis manibus ante pectus, prosequitur, *in primis quæ tibi offerimus, etc.*

2. Ubi dicit, *una cum famulo tuo Papa nostro N.*, exprimit nomen Papæ: Sede autem vacante, verba prædicta omittuntur. Ubi dicitur, et *Antistite nostro N.*, specificatur nomen Patriarchæ, Archiepiscopi, vel Episcopi ordinarii in propria diocesi, et non alterius Superioris, etiamsi Celebrans sit omnino exemptus, vel sub alterius Episcopi jurisdictione. Si vero Episcopus ordinarius illius loci, in quo Missa celebratur, sit vita functus, prædicta verba omittuntur: quæ etiam omittuntur ab iis, qui Romæ celebrant. Si Celebrans est Episcopus, Archiepiscopus, vel Patriarcha, omissis prædictis verbis, eodem loco dicit: *Et me indigno servo tuo.* Summus autem Pontifex cum celebrat, omissis verbis, *una cum famulo tuo Papa nostro N.* Et *antistite nostro N.*, dicit, *una cum me indigno famulo tuo, quem gregi tuo præesse voluisti.* Et continuant omnes ut sequitur, *Et omnibus orthodoxis, etc.*

3. Cum dicit, *Memento, Domine*, elevans et jungens manus usque ad faciem vel pectus, sic junctis manibus stat paulisper in quiete demisso aliquantulum capite, faciens commemorationem vivorum Christi fidelium ad suam voluntatem, quorum nomina, si vult, secreto commemoret; non tamen necesse est ea exprimere, sed mente tantum eorum memoriem habeat. Potest etiam Celebrans, si pro pluribus orare intendit, ne circumstantibus sit morosus, ante Missam in animo proponere, sibi omnes illos tam vivos quam defunctos, pro quibus in ipsa Missa orare intendit, et hoc loco generaliter uno contextu ipsorum vivorum commemorationem agere, pro quibus ante Missam orare proposuit in Missa.

4. Commemoratione vivorum facta, demissis, et extensis, ut prius, manibus, continuat, *Et omnium circumstantium, etc.* Similiter stans prosequitur, *Communicantes.* Cum dicit, *Jesu Christi, caput*

Cruci inclinat in conclusione quando dicit, *Per eumdem*, jungit manus. Cum dicit, *Hanc igitur oblationem*, expandit manus simul super oblata, ita ut Palmæ sin apertæ versus ac supra calicem et Hostiam, quas sic tenet usque ad illa verba, *Per Christum Dominum nostrum*. Tunc enim jungit manus, et sit prosequitur, *Quam oblationem tu Deus in omnibus quesimus* et cum dicit, *Bene~~dic~~lam, adscrip~~ta~~lam rati~~ta~~ tam* communiter signat ter super Hostiam et Calicem simul: deinde cum dicit, *ut nobis Corpus*, separatim signat semel super Hostiam tantum: et cum dicit, *et Sanguis*, semel super Calicem tantum: deinde elevans et jungens manus ante pectus, prosequitur, *fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Iesu Christi*, et inclinans caput Cruci, extergit, si opus fuerit, pollices et indices super Corporale, et dicit secreto, ut prius, *Qui pridie quam pateretur, et accipiens pollice et indice dextræ manus Hostiam, et eam cum illis, ac indice et pollice sinistræ manus tenens, stans erectus ante medium Altaris dicit, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, elevansque ad cœlum oculos, et statim demittens, dicit, et elevatis oculis in cœlum ad te Deum Patrem suum omnipotentem, caputque aliquantulum inclinans, dicit, tibi gratias agens, et tenens Hostium inter pollicem et indicem sinistræ manus, dextra producit signum Crucis super eam, dicens, bene~~dixit~~ fregit deditque discipulis suis dicens: Accipite et manducate ex hoc omnes.*

5. Si adsit vas cum aliis Hostiis consecrandis, antequam accipiat Hostiam, discooperit manu dextera Calicem; seu vas aliarum Hostiarum. Cum autem finierit supradicta verba, cubitis super Altare positis, stans capite inclinato, distincte, reverenter, et secreto profert verba Consecrationis super Hostiam et simul super omnes, si plures sint consecrandæ, et Hostiam suam pollicibus et indicibus tantum tenens, dicit, *Hoc est enim corpus meum*. Quibus prolatis, Celebrans tenens Hostiam inter pollicem et indices prædictos super Altare, reliquis manum digitis extensis et simul junctis (et Hostiis, si plures sint consecratæ in loco, in quo a principio

Missæ positæ sunt, super Corporale, vel in alio vase, aut Calice dimissis) genuflexus eam adorat. Tunc se erigens quantum commode potest, elevat in altum Hostiam, et intentis in eam oculis (quod et in elevatione Calicis facit) populo reverenter ostendit adorandam: et mox sola manu dextera ipsum reverenter reponit super Corporale in eodem loco unde eam levavit, et deinceps pollices et indices non disjungit, nisi quando Hostiam consecratam tangere, vel tractare debet, usque ad ablutionem digitorum post Communionem.

6. Deposita Hostia consecrata super Corporale, genuflexus ipsam veneratur: si adsit vas aliarum Hostiarum, patena vel palla cooperit, ut supra. Interim dum Celebrans elevat Hostiam, accenso prius intortio (quod non extingitur nisi postquam Sacerdos Sanguinem sumpserit, vel alios communicaverit, si qui erunt communicandi in Missa), minister manu sinistra elevat fimbrias posteriores Planetæ. ne ipsum Celebrantem impedit in elevatione brachiorum, quod et facit in elevatione Calicis: et manu dextra pulsat campanulam ter unamquamque elevationem, vel continuata, quosque Sacerdos deponat Hostiam super Corporale, et similiter postmodum ad elevationem Calicis.

7. Celebrans adorato Sacramento surgit, et discooperit Calicem, in quem, si opus sit, extergit digitos: quod semper facit, si aliquod fragmentum digitis adhæreat, et stans erectus dicit, *Simili modo postquam cœnatum est, et ambabus manibus accipiens Calicem juxta nodum infra cuppam, et aliquantulum illum elevans, ac statim deponens, dicit, accipiens et huc præclarum Calicem, in sanctas ac venerabiles manus suas*, etc., cum dicit, *Item tibi gratias agens*, caput inclinat: cum dicit, *benedixit*, sinistra Calicem infra cuppam tenens, dextra signat super eum, et prosequens, *deditque discipulis suis*, etc., et ambabus manibus tenens Calicem, videlicet sinistra pedem, dextera nodum infra cuppam, cubitis super Altare positis, et capite inclinato, profert attente, continuata, et secreto ut supra, verba Consecrationis Sanguinis, *Hic est enim Calix*, etc. Qui-

bus dictis, reponit Calicem super Corporale, dicens secreto, *Hæc quotiescumque feceritis.* etc., genuflexus Sanguinem reverenter adorat. Tum se erigit, et accipiens Calicem discoopertum cum Sanguine ambabus manibus, ut prius, elevateum, et erectum, quantum commode potest, ostendit populo adorandum: mox ipsum reverenter reponit super Corporale in locum pristinum, et manu dextra palla cooperit, ac genuflexus Sacramentum veneratur.

8. In Missa solemni ad finem Praefationis accenduntur duo saltem intorticia ab Acolythis, quæ extinguntur post elevationem Calicis, nisi aliqui sint communicundi, et tunc extinguntur post Communio-nem. In diebus etiam jejuniorum, et in Missis pro Defunctis tenentur accensa usque ad Communio-nem. Cum autem Celebrans dicit, Quam oblationem etc., Diaconus accedit ad ejus dexteram, et ibi in superiori gradu Altaris genuflexus, cum Sacramentum elevatur, fimbrias Planetæ elevat, et quando opus est, se erigens, Calicem discooperit et cooperit, et cum Celebrante genuflectit. Subdiaconus genuflectit in loco suo. Thuriferarius genuflexus in cornu Epistolæ ter incensat Hostiam, cum elevatur, et similiter Calicem, posito incenso in Thuri-bulo absque benedictione. Reposito Calice, Diaconus redit ad librum, nisi aliis assistat. Cæteri surgunt, et stant in locis suis.

IX

DE CANONE POST CONSECRATIONEM USQUE AD ORATIONEM
DOMINICAM

1. Resposito Calice, et adorato, Sacerdos stans ante Altare, extensis manibus ante pectus, dicit secreto, *Unde et memores,* etc. Cum dicit, *de tuis donis ac datis,* jungit manus, ante pectus: et cum dicit, *Hostiam ✠ puram, Hostiam ✠ sanctam, Hostiam ✠ immaculatam,* manu sinistra posita super Altare intra Corporale, dextera signat ter communiter super Hostiam et Calicem, et semel super Hostiam tantum, et semel super Calicem tantum, dicens, *Panem*

✠ sanctum vitæ æternæ, et Calicem ✠ salutis perpetuæ; deinde stans, ut prius, extensis manibus, prosequitur, *Supra quæ propitio,* etc. Cum dicit, *Supplices te rogamus,* etc., inclinat se ante medium Altaris, manibus junctis super illo positis. Cum dicit, *ex hac Altaris participatione,* osculatur Altare, manibus hinc inde super Corporale positis. Cum dicit, *sacrosanctum Filii tui,* jungit manus et dextra signans semel super Hostiam tantum, et semel super Calicem, sinistra super Corporale posita, dicit, *Corpus, et Sanctum sumpserimus,* et cum dicit, *omni benedictione ✠ cœlesti,* seipsum signat a fronte ad pectus signo Crucis, sinistra posita infra pectus, et prosequitur, *et gratia repleamur.* Cum dicit, *Per eundem,* jungit manus.

2. Cum dicit: *Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum,* etc., extensis et junctis manibus ante pectus, et usque ad faciem elevatis, et intentis oculis ad Sacramentum super Altare, facit commemorationem fidelium Defunctorum, de quibus sibi videtur, eodem modo ut dictum est de commemoratione vivorum. Qua commemoratione facta, stans, ut prius, extensis manibus prosequitur, *Ipsissim, Domine, et omnibus in Christo,* etc., et in fine ad per eundem, jungit manus, et caput inclinat.

3. Cum dicit, *Nobis quoque peccatoribus,* vocem aliquantulum elevat, et dextera manu pectus sibi percudit, sinistra posita super Corporale, et prosequitur secreto, *familis tuis,* etc., stans manibus extensis, ut prius. Cum dicit, *Per Christum Dominum nostrum. Per quem hæc omnia, Domine, semper bona creas,* jungit manus ante pectus, deinde manu dextera ter signans communiter super Hostiam et Calicem, dicens, *sanc*†*ificas, viv*†*ificas, bene*†*dic*†*is, et prætas nobis.* Postea discooperit manu dextra Calicem, et genuflexus Sacramentum adorat, tum se erigit, et reverenter accipit Hostiam inter pollicem et indicem dextræ manus, et cum ea super Calicem, quem manu sinistra tener circa nodum infra cuppam, signat ter a labio ad labium, dicens: *Per ✠ ipsum, et cum ✠ ipso, et in ✠ ipso.* Similiter cum Hostia signat bis inter Calicem et pec-

tus incipiens a labio Calicis, et dicit, *est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti.* Deinde tenens manu dextera Hostiam super Calicem, sinistra Calicem, elevat eum aliquantulum simul cum Hostia, dicens, *omnis honor et gloria,* et statim utrumque deponens, Hostiam collocat super Corporale, et si opus sit, digitos extergit, ut supra, ac pollices et indices ut prius jungens, Calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat.

4. *In Missa solemni cum Celebrans dicit,* per quem haec omnia, etc., *Diaconu facta Sacramento genuflexione, accedit ad dextram Celebrantis, et quando opus est discooperit Calicem, et cum Celebrante adorat, similiter cooperit, et iterum genuflectit.* *Cum incipit, Pater noster, idem vadit retro post Celebrantem, facta prius Sacramento genuflexione, ubi stat dum dicitur Oratio Dominica.*

X

DE ORATIONE DOMINICA, ET ALIIS USQUE AD FACTAM COMMUNIONE

1. Celebrans, cooperto Calice, adoratoque Sacramento, erigit se, et manibus extensis hinc inde super Altare intra Corporale positum, dicit intelligibili voce, *Per omnia saecula saeculorum,* et cum dicit, *Oremus,* jungit manus, caput Sacramento inclinans. Cum incipit, *Pater noster,* extendit manus, et stans oculis ad Sacramentum intentis prosequitur usque ad finem. Responso a ministro, *Sed libera nos a malo,* et a Celebrante submissa voce, *Amen,* manu dextra, pollice et indice non disjunctis, Patenam aliquantulum purificatorio extergens, eam accipit inter indicem et medium digitos, quam tenens super Altare erectam, sinistra super Corporale posita, dicit secreto, *Libera nos quæsumus,* etc.

2. Antequam Celebrans dicat, *Da propitiatus pacem,* elevat manu dextra Patenam de Altari, et seipsum cum ea signat signo Crucis, dicens, *Da propitiatus pacem in diebus nostris.* Cum signat se, manum

sinistram ponit infra pectus: deinde Patenam ipsam osculatur et prosequens, *ut ope misericordiae tuæ,* etc., submittit Patenam Hostiæ, quam indice sinistro accommodat super Patenam, discooperit Calicem, et genuflexus Sacramentum adorat: tum se erigens, accipit Hostiam inter pollicem et indicem dextræ manus, et cum illis, ac pollice et indice sinistræ manus eam super Calicem tenens, reverenter frangit per medium, dicens, *Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum,* et medianam partem, quam inter pollicem et indicem dextræ manus tenet, ponit super Patenam: de alia media, quam sinistra manus tenet frangit cum pollice et indice dexteræ manus particulam, prosequens, *Qui tecum vivat et regnat,* etc., et eam inter ipsos dexteræ manus pollicem et indicem retinens, partem majorem, quam sinistra tenet, adjungit mediæ super Patenam positæ interim dicens, *in unitate Spiritus sancti Deus,* et particulam Hostiæ quam in dextera manus retinuit tenens super Calicem quem sinistra per nodum infra cuppam retinet intelligibili voce dicit, *Per omnia saecula saeculorum, r. Amen:* et cum ipsa particula signans ter a labio ad labium Calicis, dicit *Pax Domini sit semper vobiscum.* Responso per ministrum, *Et cum spiritu tuo,* particulam, quam dextera manus tenet, immittit in Calicem, dicens secreto, *Haec commixtio et consecratio Corporis,* etc. Deinde pollices et indices super Calicem aliquantulum tergit et jungit, Calicem palla cooperit, et genuflexus Sacramentum adorat, surgit, et stans junctis manibus ante pectus, capite inclinato versus Sacramentum, dicit intelligibili voce *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi,* et dextra percutiens sibi pectus, sinistra super Corporale posita, dicit, *miserere nobis,* et deinde non jungit manus, sed iterum percutit sibi pectus, cum dicit secundo, *miserere nobis,* quod et tertio facit, cum dicit, *dona nobis pacem.*

3. Tunc manibus junctis super Altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, inclinatus dicit secreto *Domine. Jesu Christe,* etc. Qua Oratione finita, si est datus pacem, osculatur Altare in medio, et instrumentum pacis ei porrectum a ministro juxta

ipsum et dexteram, hoc est, in cornu Epistolæ genufexo; et dicit, *Pax tecum.* Minister respondet. *Et cum spiritu tuo.* Si non adsit qui hujusmodi instrumento Pacem recipiat a Celebrante, pax non datur etiamsi illius datio Missæ conveniat, nec osculatur Altare, sed dicta præmissa Oratione, statim subjungit alias Orationes, ut in Ordine Missæ.

4. Si vero celebret pro Defunctis, non percutit pectus ad Agnus Dei, quia dicit *dona eis requiem,* nec dicit primam Orationem, *Domine Jesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis, etc.,* non dat pacem, sed dicit alias duas sequentes *Orationes, Domine Jesu Christe, Filii Dei vivi et Perceptio Corporis tui.* Quibus orationibus dictis, genuflectens Sacramentum adorat, et se erigens dicit secreto, *Panem cœlestem accipiam, etc.,* quo dicto, dextro manu accipit de Patena reverenter ambas partes Hostiæ et collocat inter pollicem et indicem sinistræ manus, quibus Patenam inter eumdem indicem et medium digitos supponit, et eadem manu sinistra tenens partes hujusmodi supra Patenam inter pectus et Calicem parum inclinatus, dextera tribus vicibus percutit pectus suum, interim etiam tribus vicibus dicens, voce aliquantulum elevata, *Domine non sum dignus,* et secreto prosequitur, *ut intres, etc.* Quibus tertio dictis, ex sinistra accipit ambas partes prædictas Hostiæ inter pollicem et indicem dextræ manus, et cum illa supra Patenam signat seipsum signo Crucis; ita tamen, ut Hostia non egrediatur limites Patenæ dicens, *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam, Amen,* et se inclinans, cubitis super Altare positis, reverenter easdem ambas partes sumit, quibus sumptis depositit Patenam super Corporale, et erigens se junctis indicibus et pollicibus, ambas quoque manus ante faciem jungit, et aliquantulum quiescit in meditatione sanctissimi Sacramenti. Deinde depositis manibus dicit secreto, *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* et interim discooperit Calicem, genuflectit, surgit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si quæ sint in eo. Patenam quoque diligenter cum pollice

et indice dexteræ manus super Calicem extergit, et ipsos digitos; ne quid fragmentum in eis remaneat.

5. Si vero adsint Hostiæ consecratæ super Corporale positæ, pro alio tempore conservandæ, facta prius genuflexione, reponit eas in vas ad hoc ordinatum, et diligenter advertit, ne aliquod fragmentum, quantumcumque minimum, remaneat super Corporale; quod si fuerit, accurate reponit in Calicem. Post extensionem Patenæ, junctis pollicibus et indicibus, Calicem dextera manu infra nodum cuppæ accipit, sinistra Patenam, dicens, *Calicem salutaris, etc.,* et signans se signo Crucis cum Calice, dicit, *Sanguis Domini nostri, etc.,* et manu sinistra supponens Patenam Calici, stans reverenter sumit totum Sanguinem cum particula in Calice posita. Quibus sumptis, dicit secreto, *Quod ore sumpsimus, etc.,* et super Altare porrigit Calicem ministro in cornu Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat; deinde vino et aqua abluit pollices et indices super Calicem, quos abstergit purificatorio, interim dicens, *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi, etc.,* Ablutionem sumit, et extergit os et Calicem purificatorio: quo facto, purificatorium extendit super Calicem, et desuper Patenam, ac super Patenam parvam pallam; et plicato Corporali, quod reponit in bursam, cooperit Calicem velo, et bursam desuper ponit, et collocat in medio Altaris, ut in principio Missæ.

6. Si qui sint communicandi in Missa, Sacerdos post sumptionem Sanginis, antequam se purificet, facta genuflexione, ponat particulas consecratas in pyxide, vel si pauci sint communicandi, super Patenam, nisi a principio positæ fuerint in pyxide, seu alio Calice. Interim minister ante eos extendit linteum, seu velum album, et pro eis facit confessionem, dicens, *Confiteor Deo, etc.* Tunc Sacerdos iterum genuflectit, et manibus junctis vertens se ad populum in cornu Evangelii, dicit, *Misereatur vestri, et Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum vestrorum, etc.,* et manu dextera facit signum Crucis super eos. Postea genuflectens, accipit manu sinistra pyxidem seu Patenam cum Sa-

cramento, dextera vero sumit unam particulam, quam inter pollicem et indicem tenet aliquantulum elevatam super pyxidem seu Patenam, et conversus ad communicandos in medio Altaris dicit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Deinde dicit, *Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo et sanabitur anima mea.* Quibus verbis tertio repetitis, accedit ad eorum dexteram, hoc est, ad latus Epistolæ, et unicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum Crucis super pyxidem, vel Patenam, et simul dicens: *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam tuam in vitam æternam, Amen.* Omnibus communicatis revertitur ad Altare, nihil dicens; et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. Si particulæ positaæ erant super Corporale, extergit illud cum Patena et si quæ in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit. Deinde dicit secreto. *Quod ore sumpsimus, Domine, etc.,* et se purificat, dicens: *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi,* et alia facit ut supra. Minister autem dextra manu tenens vas cum vino et aqua, sinistra vero mappullam, aliquanto post Sacerdotem eis porrigit purificationem, et mappulam ad os abstergendum.

7. Si in Altari remaneant particulæ in Calice, seu in alio vase usque ad finem Missæ, serventur ea quæ in Feria quinta Cœnæ Domini præscribuntur circa finem Missæ.

8. In Missa solemni Diaconus stans retro post Celebrantem, cum in Oratione Dominica dicitur, *Et dimitte nobis debita nostra, facta ibidem genuflexione radit ad dexteram Celebrantis, et Subdiaconus circa finem Orationis Dominicæ, facta itidem genuflexione revertitur ad Altare, et stans in cornu Epistolæ porrigit Patenam Diacono, qui eam discooperit, et purificatorio abstergens dat Celebranti, illius manum osculando, et quando opus est, discooperit, et cooperit Calicem, et cum Celebrante adorat. Subdiaconus reddit Patenam, et deposito velo quod ab humeris ejus pendebat, genuflectit, et descendit retro post Celebrantem: et cum dicitur, Pax Domini, iterum genuflectens accedit ad sinistram Celebrantis, et simul di-*

cunt, Agnus Dei. Deinde facta ibidem Sacramento genuflexione, redit post Celebrantem. Diaconus vero a dextris genuflexus expectat pacem: et cum Celebrans osculatur Altare, ipse se erigens simul osculatur illud extra Corporale, et a Celebrante dicente, Pax tecum, complexus accipit pacem, sinistris genis sibi invicem appropinquantibus, et ei respondeat: Et cum spiritu tuo. Postea iterum Sacramento in Altari adorato, vertit se ad Subdiaconum retro post Celebrantem, et similiter dat ei pacem. Subdiaconus accepta pace a Diacono, et facta Altari genuflexione, comitatus ab Acolyto vadit ad Chorum, et dat pacem primo cujusque ordinis, dignioribus prius, deinde minus dignis: et reversus ad Altare facta genuflexione, dat pacem Acolyto qui ipsum comitaverat, qui it aliis Acolythis circa Altare dat pacem: deinde Subdiaconus vadit ad dextram Celebrantis, et quando opus est, discooperit Calicem, accipit ampullam vini, et infundit quando Celebrans vult purificare. Diaconus post datum pacem Subdiacono vadit ad librum; et dum Celebrans se communicat, ubi stant ipse et Subdiaconus profunde inclinati versus Altare.

9. In Missa Pontificali, Assistens accipit et defert pacem, ut in Cœrimoniali habetur. Si in Missa solemni fiat Communio, omnia serventur ut supra, sed prius communicet Diaconus et Subdiaconus, deinde alios per ordinem; et Diaconus purificationem eis ministret. Interim a Coro cantatur Antiphona quæ dicitur Communio.

XI

DE COMMUNIONE, ET ORATIONIBUS POST COMMUNIONEM DICENDIS

1. Celebrante purificatio, dum Calicem collocat in Altari, liber Missalis defertur per ministrum ad cornu Epistolæ, et collocatur ut in Introitu, Ipse autem minister genuflectit juxta cornu Evangelii, ut in principio Missæ. Deinde Celebrans stans junctis manibus legit Antiphonam, quæ dicitur Communio, qua lecta, junctis item manibus ante pectus vadit ad medium Altaris, et eo osculato vertit se ad

populum a manu sinistra ad dexteram, et dicit. *Dominus vobiscum*, et per eamdem viam redit ad librum, dicit Orationes post Communioneis eisdem modo, numero, et ordine, ut supra dictæ sunt Collectæ. Quibus finitis, claudit librum; et jungens manus ante pectus revertitur ad medium Altaris, ubi eo osculato vertit se ad populum, et dicit ut supra. *Dominus vobiscum*. Quo dicto, stans junctis manibus ante pectus versus populum, dicit, si dicendum est, *Ite Missa est*, et per eamdem viam revertitur ad Altare. Si vero non sit dicendum, dicto, *Dominus vobiscum*, revertitur eodem modo per eamdem viam ad medium Altaris, stans versus ad illud, junctis ante pectus manibus, dicit, *Benedicamus Domino*, In Missis autem Defunctorum eodem modo stans versus Altare, dicit, *Requiescant in pace*.

2. In Quadragesima autem a Feria quarta Cinerum, usque ad Feriam quartam majoris Hebdomadæ, in Feriali Officio, postquam Celebrans dixit Orationes post Communioneis cum suis solitis conclusionibus, antequam dicat, *Dominus vobiscum*, stans in eodem loco ante librum dicit, *Oremus, Humiliate capita vestra Deo*, caput inclinans, et extensis manibus subjungit eadem voce Orationem super populum, ibidem posita; qua finita, osculatur Altare, et vertens se ad populum dicit; *Dominus vobiscum*, et alia ut supra.

3. In Missa solemni Diaconus defert librum Missalis ad cornu Epistolæ, deinde vadit retro post Celebrantem: Subdiaconus vero vadit ad cornu Evangelii, ubi Calicem mundat, aptat cum Purificatorio. Patena et palla cooperit, plicat Corporale, reponit in bursam, et illam ponit super Calicem cooperlum velo, quem collocat in Altari, vel super Credentialia, ut prius. Postea redit ad locum suum retro post Diaconum, qui cum dicit *Ite, Missa est, cum* Celebrante vertit se ad populum, et in Quadragesima dictio per Celebrantem, *Oremus, Diaconus in cornu Epistole* vertens se ad populum: junctis manibus dicit, ut supra, *Humiliate, etc.*, quo dicto, vertit se versus Altare a tergo Celebrantis, et Celebrans dicit Orationem super populum.

XII

DE BENEDICTIONE IN FINE MISSÆ, ET EVANGELIO
SANCTI JOANNIS

1. Dicto *Ite, Missa est*, vel *Benedicamus Domino*, ut supra, Celebrans ante medium Altaris stans junctis manibus super eo, et capite inclinato, dicit secreto, *Placeat tibi, sancta Trinitas*, etc. Quo dicto, extensis manibus hinc inde super Altare positis, ipsum in medio osculatur; tum erigens se adhuc stans versus illud, elevat ad cœlum oculos et manus, quas extendit, et jungit, caputque Crucis inclinans, dicit voce intelligibili, *Benedic vos omnipotens Deus*, et junctis manibus, ac demissis ad terram oculis, vertens se ad populum a sinistro latere ad dextrum, extensa manu dextro, junctisque digitis, et manu sinistra infra pectus posita, semel benedicit populo dicens, *Pater, et Filius ☩ et Spiritus sanctus. Amen*, et Circulum perficiens accedit ad cornu Evangelii, ubi dicto *Dominus vobiscum* et *Amen*. *Et cum spiritu tuo*, pollice dextro signans primum signo Crucis Altare seu librum in principio Evangelii deinde frontem os, et pectus, dicit, *Initium sancti Evangelii secundum Joannem*, vel *Sequentia sancti Evangelii*, ut dictum est in Rubricis generalibus, et *Amen*. *Gloria tibi, Domine*, junctis manibus legit Evangelium, *In principio*, vel aliud, ut convenit. Cum dicit, *Et Verbum caro factum est*, genuflectit versus cornu Evangelii, et surgens prosequitur ut prius: quo finito, minister stans a parte Epistolæ respondet, *Deo gratias*.

2. Si Celebrans in Altari vertit faciem ad populum, non vertit se, sed stans ut erat, benedicit populo, ut supra, in medio Altaris: deinde accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium sancti Joannis.

3. Si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, et legato Sedis Apostolice, vel Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo in provincia, civitate, vel

Dicecesi sua existente, Celebrans dicto *Placeat tibi, sancta Trinitas*, etc., dicit, *Benedicat vos omnipotens Deus*, et convertens se ad Summum Pontifice genuflexus ad Cardinalem vero et legatum, vel alium ex supradictis Prælatis, capite inclinato, quasi licentiam benedicendi petens, prosequitur, *Pater et Filius ☩ et Spiritus sanctus*: benedicens astantes a parte ubi non adest Pontifex, Cardinalis, Legatus, aut Prælatus, predicti. Si autem celebravit coram Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo, extra eorum provinciam, civitatem, vel diœcesim constitutis, eis absque alio respectu, ut cæteris qui intersunt, more consueto benedicit.

4. Si autem celebravit pro Defunctis, dicto *Placeat sibi, sancta Trinitas*, ut supra, et osculato Altari, accedit ad cornu Evangelii, et dicit Evangelium sancti Joannis prætermissa benedictione, quæ in Missis Defunctorum non datur.

5. Finito Evangelio in fine Missæ, si celebravit coram Summo Pontifice, Cardinale, et Legato Sedis Apostolicae, vel Patriarcha, Archiepiscopo, et Episcopo convertit se ad illum, coram quo ex prædictis celebravit, et facit reverentiam convenientem. Si non celebravit, coram aliquo prædicatorum, hujusmodi reverentiam prætermittit.

6. Quibus omnibus absolutis extinguntur per ministrum candelæ: interim Sacerdos accipit sinistra Calicem, dexteram ponens super bursam ne aliquid cadat, descendit ante infimum gradum Altaris, et ibi in medio vertens se ad illud, caput inclinat (vel, si in eo est tabernaculum sanctissimi Sacramenti, genuflectit), et facta reverentia, accipit biretum a ministro, caput cooperit, ac præcedente eodem ministro, eo modo quo venerat, reddit ad Sacristiam, interim dicens Antiphonam, *Trium puerorum*, et Canticum *Benedicite*. Si vero sit dimissurus paramenta apud Altare ubi celebravit, finito Evangelio prædicto, ibidem illis se exuit, et dicit Antiphonam, *Trium puerorum*, cum Cantico, et aliis Orationibus, ut suo loco ponuntur.

7. In Missa solemni Celebrans eadem voce et modo, quo in Missis privatis, semel tantum benedit

populo, nisi sit Episcopus: et dicto Evangelio secundum Joannem, vel alio, ut supra, ministrante Subdiacono librum, si opus est, discedit cum ministris ordine et modo quo venerat.

8. *Episcopus autem ter benedit populo etiam in Missis privatis*, ut in Cæremoniale habetur.

XIII

DE HIS QUÆ OMITTUNTUR IN MISSA PRO DEFUNCTIS

1. In Missa pro Defunctis ante Confessionem non dicitur Psalmus, *Judica me, Deus*, sed pronuntiata Antiphona, *Introibo ad Altare Dei*, et responso a ministro, *ad Deum qui lœtitiat*, etc., dicitur *Adjutorium nostrum et Confessio* cum reliquis, ut supra. Cum Celebrans ad Altare incipit Introitum, non signat se, sed manu dextra extensa, facit signum Crucis super librum, quasi aliquem benedicens. Non dicitur, *Gloria Patri*, sed post Psalmum repetitur, *Regiem æternam*, nec dicitur *Gloria in excelsis*, nec *Alleluja*, nec *Jube Domine, benedicere*, nec *Dominus sit in corde meo*, nec osculatur librum in fine. Non dicitur *Credo*, non benedicitur aqua in Calicem fundenda, dicitur tamen *Oratio, Deus qui humanæ substancialiæ*, etc. Cum lavat manus, in fine Psalmi, *Lavabo inter innocentes*, non dicitur, *Gloria Patri*. Ad *Agnus Dei* non dicitur *miserere nobis*, cuius loco dicitur, *Dona eis requiem*, nec tertio, *Dona nobis pacem*, cuius loco dicitur, *Dona eis requiem sempiternam*, neque percutitur pectus. Non dicitur prima *Oratio ante Communio nem*, scilicet, *Domine Jesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis*, etc., nec datur *pax*. In fine non dicitur *Ite Missa est*, nec *Benedicamus Domino*, sed *Requiescant in pacem*. Et non datur benedictio: sed dicto *Placeat*, et osculato Altari, dicitur, ut supra, *In principio erat Verbum*, et alia omnia ut in aliis Missis.

2. In Missa solemni non incensatur Altare ad Introitum, et Subdiaconus finita Epistola non osculatur

manum Celebrantis, nec benedicitur. Diaconus non petit benedictionem, nec osculatur Celebrantis manum: non tenentur luminaria ad Evangelium; nec portatur incensum, sed duo tantum Acolythi sine candelabris stans unus a dextris et alter a sinistris Subdiaconi tenentis librum Evangeliorum. Non incensatur liber, nec in fine Celebrans; nec defertur liber Evangeliorum osculandus. Oblata, et Altare incensantur, ut supra; incensatur solus Celebrans; et non incensantur alii. Subdiaconus non tenet Patenam post Celebrantem: sed tempore elevationis Sacramenti genuflexus in cornu Epistolæ illud incensat. Ministri cum aliquid porrigunt Celebranti, in hac Missa non osculantur ejus manum, neque rem quæ porrigitur.

3. Si distribuendæ sunt candalæ, distribuantur post Epistolam, et accedantur ad Evangelium, ad elevationem Sacramenti, et post Missam, dum fit Absolutio. Si habendus est sermo, habeatur finita Missa ante Absolutionem.

4. Finita Missa, si facienda est Absolutio, Celebrans retrahit se ad cornu Epistolæ ubi exiuitur cedula, et deposito manipulo, accipit pluviale nigrum. Subdiaconus medius inter duos Acolythos cum candelabris accensis, defert Crucem sicut in Processionibus, præcedentibus duobus aliis Acolythis uno cum Thuribulo et navicula incensi, alio cum vase aquæ benedictæ et aspersorio; sequitur Celebrans, facta prius Altari reverentia, et Diaconus a sinistris ejus. Subdiaconus cum Cruce sistit se ad pedes tumuli, seu lectice mortuorum contra Altare, medius inter dictos Acolythos tenentes luminaria: Celebrans vero ex alia parte in capite loci inter Altare et tumulum, aliquantulum versus cornu Epistolæ, ita ut Crucem Subdiaconi respiciat: a sinistris ejus Diaconus, et prope eum alii duo Acolythi deferentes Thuribulum, et vas aquæ benedictæ. Interim cantatur, ¶ Libera me, Domine, et circa illius finem Celebrans ponit incensum in Thuribulum, benedicens illud more solo, ministrante Diacono nabiculam: et finito Kyrie eleison, incipit intelligibili voce, Pater noster, et secreto prosequendo reliqua, accipit aspersorium de

manu Diaconi, et facta Altari reverentia, comitante eodem Diacono a dextris, et tenente fimbriam anteriorem Pluvialis, circuiens tumulum aspergit illum aqua benedicta, ter a parte dextra et ter a sinistra. Cum transit ante Crucem, profunde inclinat, Diaconus vero genuflectit: postea de manu ejusdem Diaconi accipit Thuribulum; et eodem modo quo aspergat, incensat. Et rediens ad pristinum locum, Diacono tenente librum junctis manibus, dicit:

¶. Et ne nos inducas in temptationem. ¶. Sed libera nos a malo. ¶. A porta inferi. ¶. Erue, Domine, animam ejus. ¶. Requiescat in pace. ¶. Amen. ¶. Domine, exaudi orationem meam. ¶. Et clamor meus ad te veniat. ¶. Dominus vobiscum. ¶. Et cum spiritu tuo.

OREMUS

Absolve, quæsumus Domine, animam famuli tui N. ab omni vinculo delictorum: ut in resurrectionis gloria, inter sanctos et electos tuos resuscitatus respiret. Per Christum Dominum nostrum. ¶. Amen.

Deinde Celebrans, faciens Crucem manu dextra super tumulum, dicit:

¶. Requiem æternam dona ei, Domine. ¶. Et lux perpetua luceat ei.

Et dicto per Cantorem Requiescat in pace. Et ¶. Amen, præcedente Cruce, redit cum aliis ad Sacristiam.

Si officium fit pro pluribus defunctis, omnia dicantur in numero plurali.